

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ

«ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ ΣΤΗΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ: ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΣ, ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΝΙΚΗΣ»

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΝΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

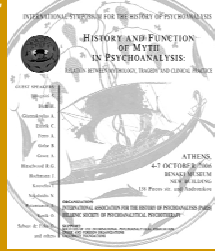
ΑΘΗΝΑ, 4 - 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2006, Μουσείο Μπενάκη, Πειραιώς 138

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Aisenstein M., Γιαννακούλας Α., Ferro A., Golse B., Green A., De Mijolla A., Potamianou A.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Αλεξανδρίδης Α., Βασιλαματζής Γρ., Βλαχάκη Ειρ., Γκουγκουλής Ν., Λαζαράτου Τ., Μαλιδέλης Δ., Μανιαδάκης Γρ., De Mijolla-Mellor S., Πάνοπούλου-Μαράτου Ο., Ρήγας Δ., Χαμπέρης Ν.
Συντονιστής: Σακελλαρόπουλος Π.

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

της Ελληνικής Εταιρείας
Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας

Είναι η πρώτη φορά που διοργανώνεται στην Αθήνα μια διεθνής συνάντηση αφιερωμένη στην θεμελιακή σχέση της μυθολογίας και της τραγωδίας με την θεωρία και την κλινική πρακτική της ψυχανάλυσης.

Η ιδιοφυΐα του S. Freud, μπόρεσε να συλλάβει τον αρχαιοελληνική αξία της οικουμενικής μυθολογίας και να «δει» τον πυρήνα της τραγωδίας, που είναι η αναμέτρηση του ανθρώπου μ' ένα μακρινό, μυθικό παρελθόν το οποίο όμως εξακολουθεί να δημιουργεί προβλήματα και να αντιτίθεται στο παρόν. Η τραγωδία θέτει τον άνθρωπο όχι ως φύση σταθερή αλλά ως αν αμφίσημο, αινιγματικό που δεν ορίζεται ποτέ: πότε ως δράστης ή θύμα, ως εννοχος ή αθώος, πότε ως ελεύθερος ή δούλος με μια συνεχή τάλαντωση ανάμεσα στις δύο αντιθετικές θέσεις. Για τον λόγο αυτό, το ερμηνευτικό παιχνίδι δεν σταματά ποτέ, επιτρέποντας στην κάθε εποχή να μεταβιβάζει στην τραγωδία διαφορετικά ψυχικά αντικείμενα ώστε να δίνει μια ερμηνεία του εαυτού της. Κατά τον Freud, ο Οιδίποδας γίνεται το πρότυπο της ανθρωπίνης κατάστασης όπως, καθώς αναφέρει ο ιστορικός J.P. Vernant, για τους Έλληνες του 5ου π.Χ. αιώνα, ο Οιδίπους δεν ήταν απλά ένα άτομο αλλά το πρότυπο της ανθρωπίνης κατάστασης: ένα δυσεπιλύτο αίνιγμα, όπως το έθεσε η Σφίγγα.

Ο ίδρυτής της ψυχανάλυσης φαίνεται να έχει επηρεαστεί όχι μόνο από τον μύθο αλλά και από την τεχνική της τραγωδίας: Ο Οιδίποδας του Σοφοκλή μιλά προσπαθώντας να επιχειρηματολογήσει για τις πράξεις του, ενώ στην πραγματικότητα είναι τυφλός διότι δεν μπορεί να «δει» πως πίσω του υπάρχουν δυνάμεις που τον ξεπερνούν και τον χειραγωγούν • ο χορός της ξεσκεπάζει και ο θεατής, έχοντας μια θέαση συνόλου, αντιλαμβάνεται τις αντιθετικές σημασίες που υποδηλώνει ο λόγος του ήρωα. Επίσης, η ελληνική μυθολογία λόγω της εξελικτικής της δυναμικής που αποδίδει στους ήρωές της όλα τα στάδια της ψυχικής εξέλιξης του ανθρώπου αλλά και της ψυχοπαθολογίας του, αποτελεί σταθερή πηγή έμπνευσης για την ψυχανάλυση και δημιουργίας των δικών της μύθων.

Οι μύθοι παραμένουν η ουσία του ανθρώπινου πνεύματος, οι οποίοι αποτυπώνοντας την ιστορία και τα πετρωμένα των εννομήσεων ενός λαού, μιας κοινωνίας, μέσα από τις πολυποικίλες εκφάνσεις της – θρησκευτικές, επιστημονικές, καλλιτεχνικές – ανακαλούν την πολιτισμική της διαδρομή • στο ατομικό επίπεδο δε, γίνονται οι οργανωτές της ψυχικής ζωής.

Για τους παραπάνω λόγους, το Διεθνές Συμπόσιο «Ιστορία και Λειτουργία των Μύθων στην Ψυχανάλυση», φιλοδοξώντας να λειτουργήσει ως ανοικτός χώρος διαλόγου, προσκαλεί να συμμετάσχουν σ' αυτό επιστήμονες, διανοητές, άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών από την χώρα μας αλλά και από τον διεθνή χώρο. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικούς από τους τίτλους θεματικών ενότητες και τους συμμετέχοντες εισηγητές. Ο πλήρης κατάλογος θα παρουσιασθεί στο οριστικό πρόγραμμα.

«**Σκηνές τραγικής τρέλας στην αρχαία Ελλάδα**»: Α. Green, Α. Ferro, Ν. Νικολαΐδης

«**Μύθος-Πάθος στην τραγωδία και την ψυχαναλυτική διαδικασία**»: Α. Ferro, Β. Φαλάρας, Δ. Μαλιδέλης, Ε. Σουμάκη

«**Ευθνή, αρχαία ελληνική τραγωδία και ψυχανάλυση**»: Σ. Θανόπουλος, R. Romano, G. De Simone

«**Η εξέλιξη της ψυχαναλυτικής τεχνικής στις θεραπείες εφήβων**»: Β. Golse, Δ. Αναστασόπουλος, Ε. Λαζαράτου, Δ. Αναγνωστόπουλος, Χρ. Ζερβής

«**Ερωτας και θάνατος-μύθος του Νάρκισσου και μύθος του Ναρκισσισμού. Η εξελικτική πορεία στην ψυχανάλυση**»: Ο. Renik, Γρ., Βασιλαματζής, Γρ. Μανιαδάκης, Γ. Χατζησταυράκης.

«**Από την ουδετερότητα της κλασικής ανάλυσης στην empathy και από την empathy στην ισχυρή συναισθηματική συμμετοχή του θεραπευτή (Winnicott). Διαχρονική προσέγγιση**»:

S. Bolognini, V. Bonaminio, Δ. Ρήγας, Α. Γιαννακούλας

«**Πατρότητα: πολιτισμική και ψυχαναλυτική προσέγγιση**»: Δ. Κυριαζής, Χρ. Γιανναράς, Δ. Δαμίγος

«**Μορφές του ελληνικού ψυχαναλυτικού κινήματος**»:

-Κορνήλιος Καστοριάδης: Α. Ποταμιάνου, Γ. Στεφάντος, Ν. Γκουγκουλής

-Δημήτριος Κουρέτας: Ν. Νικολαΐδης, Π. Χατζητάσκος, Ε. Κούκη, Π. Σακελλαρόπουλος

«**Μυθολογία και πρωτόγονοι ψυχικοί μηχανισμοί στην ψυχανάλυση**»:

Σ. Σαββόπουλος, Σ. Μανωλόπουλος, Α. Αλεξανδρίδης, Σ. Μπεράτης

«**Νευροεπιστήμη και η σχέση της με τις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης**»:

J. Hochmann, M. Jeannerod, I. Κλωπάς, Η. Κούβελος, Δ. Δαμίγος

«**Ο μύθος της Εστίας**»: Φ. Μπόμπος, Β. Αδαμίδου, Σ. Αναστοζή, Μ. Ζερβάκη, Μ. Νάρνου (Ίδρυμα Δοξιάδη)

«**Γυναικείες μορφές στον αρχαίο μύθο και στην αρχαία τραγωδία**»

(Πανδώρα, Ηλέκτρα, Δήμητρα, Αντιγόνη, Άλκηστις, Μήδεια):

Η. Bloom, Κ. Συνοδινού, Ε. Τζαβάρια, Ε. Καλλιτεράκη, Μ. Κούντζα, Β. Καψαμπέλης

«**Μύθοι της Ανατολής και ψυχανάλυση**»: Π. Αλούπης, Τ. Parman, L. Kayaalp, Z. Karaburcak,

T. Tunaboyly-Ikiz, A. Kurtul

«**Η συμβολή της ψυχανάλυσης στην ελληνική ψυχιατρική μεταρρύθμιση (1965 – 2005)**»: Β. Μαούτσος,

Δ. Πλουμπιδής, Α. Φραγκούλη, Ο. Πανοπούλου-Μαράτου, Ειρ. Βλαχάκη, Π. Παναγιώτου, Γ. Χατζησταυράκης

Παρακαλούμε να αναζητήσετε και να συμπληρώσετε το δελτίο συμμετοχής στην ακόλουθη διεύθυνση: Κύκλος Travel Α.Ε.

(Υπ' όψιν κας Κ. Καραδόντη), Νίκης 23, 105 57 Αθήνα, Fax: 210 32 430 157, Τηλ: 210 32 36 537,

e-mail: karadonti@kyklostravel.gr ή στην ιστοσελίδα του Συμποσίου όπου επιπλέον θα βρείτε και τις Γενικές Πληροφορίες:

www.myth-psaathens2006.gr

Ειρήνη Βλαχάκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

σελ. 1

ΤΟ ΣΩΜΑ ΣΤΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΩΣΗΣ
Arnold Modell

σελ. 2

ΠΕΡΙΕΚΤΗΣ-ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ
Βασίλης Φαλάρας

σελ. 4

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

σελ. 5

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ
«Ψύχωση: Ψυχαναλυτική Προσέγγιση και Κλινική Πρακτική»

σελ. 6

ΣΥΝΕΔΡΙΟ
XIV INTERNATIONAL FORUM OF PSYCHOANALYSIS
Ευγενία Σουμάκη

σελ. 6

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ:
«Προβλητική ταύτιση και ψυχοθεραπευτική τεχνική» (υπό Τ. Ogden)
Γρηγόρης Μανιαδάκης

σελ. 7

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ
«ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ ΣΤΗΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ: ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑΣ, ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΝΙΚΗΣ»
Ειρήνη Βλαχάκη

σελ. 8

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Οι Διάλογοι είναι το νέο εξαμηνιαίο δελτίο επικοινωνίας της Ελληνικής Εταιρείας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (ΕΕΨΨ). Προέκυψε μετά από αρκετούς προβληματισμούς για τη σκοπιμότητα, την αξία ακόμα και για τη μορφή ενός νέου έντυπου.

Όπως συνήθως γίνεται σε ανάλογες περιπτώσεις στο τραπέζι έπεσαν πολλές προτάσεις. Όλες οδηγήθηκαν προς ένα κοινό τόπο: πως θα ήταν ενδιαφέρουσα μία αλλαγή έμφασης προς ένα πιο επιστημονικό έντυπο. Τέθηκε, βέβαια, και η άποψη για τη μετεξέλιξη του σε αμιγώς ψυχαναλυτικό περιοδικό. Αλλά αυτό θα σήμαινε εντελώς διαφορετική δομή και άλλη μορφή αξιολόγησης των δημοσιεύσεων. Όπως για παράδειγμα, τη συμπαράξη ανεξάρτητων κριτών για τις υπό δημοσίευση εργασίες. Το τελευταίο αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την έκδοση ενός περιοδικού που αξιώνει να είναι επιστημονικό, ακόμα και για μια τόσο ιδιαίτερη επιστήμη, όπως αυτήν που υπηρετούμε.

Τελικά, συμφωνήσαμε να δοκιμάσουμε μια ενδιάμεση μορφή. Μέσα από το συνδυασμό ενημέρωσης και σύντομων επιστημονικών άρθρων, οι Διάλογοι θα επιδιώξουν να δώσουν χώρο στα μέλη της ΕΕΨΨ να εκφράσουν τη σκέψη τους για διάφορα ψυχαναλυτικά θέματα. Θα κληθούν όμως και ψυχαναλυτές και ψυχοθεραπευτές που δεν είναι μέλη της ΕΕΨΨ να διατυπώσουν ιδέες, να πάρουν θέση σε θέματα που απασχολούν τους ψυχοθεραπευτές, να λάβουν μέρος σε ένα ζωντανό διάλογο. Ομολογείται από πολλές πλευρές ότι ο διάλογος μεταξύ των ειδικών, οι οποίοι είναι εκπαιδευμένοι στην ψυχανάλυση, εξαντλείται μόνο σε ούτως ή άλλως αραίες, επιστημονικές εκδηλώσεις (ημερίδες κλπ). Ελπίζουμε ότι το μικρό αυτό φυλλάδιο θα αποτελέσει ένα βήμα για την ανταλλαγή απόψεων πάνω σε κλινικά και θεωρητικά θέματα. Στο μέτρο του δυνατού η επιδίωξη αυτή θα αφορά και ψυχαναλυτές εκτός Ελλάδας.

Κατανοούμε το διάλογο ως μια ζωτική σημασία για την ίδια την επιβίωση της ψυχανάλυσης λειτουργία. Ο διάλογος είναι κατ' αρχήν εσωτερικός, δηλαδή ανάμεσα στα μέλη μιας επιστημονικής κοινότητας, η οποία λειτουργεί με μεθοδολογικές αρχές, αξιολογικά κριτήρια, θέσεις που βασίζονται στη μελέτη και στην περίσκεψη και όχι με αυθαίρετες και ιδιοσυγκρασιακές απόψεις.

Αλλά ο διάλογος στις σημερινές συνθήκες επεκτείνεται και στα επιστημονικά όρια του αντικειμένου μας, όπου συναντάμε τις άλλες επιστήμες. Σαν δελτίο της ΕΕΨΨ, ανοικτό προς κάθε κατεύθυνση, θα προσπαθήσουμε να τον περιέξουμε.

Για όλους αυτούς τους λόγους επιλέξαμε το συγκεκριμένο τίτλο, ο οποίος σηματοδοτεί τις επιδιώξεις μας.

Ιδιοκτησία: Ελληνική Εταιρεία Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας: Δημητρώσσα 8, Αθήνα, 11528, τηλ. 210-7712901

Υπεύθυνοι Σύνταξης: Γ. Βασιλαματζής, Ε. Σουμάκη Μέλη: Ν. Χαμπέρης, Γ. Μανιαδάκης, Γ. Χαλκιά

Δ.Σ. Ε.Ε.Ψ.Ψ.

Πρόεδρος: Δ. Ρήγας Αντιπρόεδρος: Ε. Σουμάκη, Γραμματέας: Ε. Βλαχάκη

Ταμίας: Σ. Τουρνής, Μέλος: Χ. Καραμαναλάκη

Φιλολογική Επιμέλεια: Βάλια Γέντσου

Εκδόσεις: MEDICAL GRAPHICS – Αμφιλοχίου Αγγελική

Διεύθυνση: Ζαννή 10-12, Πειραιάς 18536, τηλ. 210-4510874, φαξ 210 4539826, e-mail: hronos@otenet.gr

**Περιληπτική απόδοση ομιλίας στην ΕΕΨΨ.
(8 Νοεμβρίου 2004)**

Στην ομιλία αυτή ο Arnold Modell αναφέρεται στην εγγενή σχέση ανάμεσα στο σώμα και τη φαντασίωση και ειδικότερα στη γένεση της «κακοήθους» φαντασίωσης. Για να ερμηνεύσει τη δημιουργία των φαντασιώσεων χρησιμοποιεί τις έννοιες της μεταφοράς, της μνήμης (Modell, 2003) και των «πεδίων έλξης». Επίσης, πέραν της ψυχαναλυτικής θεώρησης, δανειάζεται στοιχεία από την κλασική και τη γνωστική ψυχολογία, καθώς και τη νευροβιολογία.

Ο Freud περιέγραψε τη φαντασίωση ως ενορμητικό παράγωγο, ως αναπαράσταση της ενόρμησης. Κατά την Isaacs, οι πρώτες φαντασιώσεις πηγάζουν από τις σωματικές διακινήσεις και είναι συνυφασμένες με αισθήσεις και συναισθήματα. Με βάση αυτά ο Modell, δανειζόμενος από τη γνωστική ψυχολογία το δεδομένο ότι «το σώμα και το σχήμα του σώματος ως περιέχον» αποτελούν μια θεμελιώδη μεταφορά, διατυπώνει την άποψη ότι το σώμα αποτελεί την αρχική πηγή της μεταφοράς, η οποία στη συνέχεια προβάλλεται προς τον εξωτερικό κόσμο.

Η μεταφορά αποτελεί πρωτίστως ένα είδος γνώσης και σκέψης, που δευτερευόντως ενσωματώνεται στη γλώσσα και είναι ακριβέστερο να περιγραφεί ως παρα-λεκτική παρά ως προ-λεκτική (Modell 2003). Ως μεταφορά ορίζεται η χαρτογράφηση ή μετεγγραφή νοήματος μεταξύ ανόμοιων πεδίων ορισμού (από ένα πεδίο που αφορά στην πηγή σε ένα πεδίο που αφορά στο στόχο). Το σώμα μας είναι ένα περιέχον, στο οποίο εισάγουμε «καλά» συστατικά και από το οποίο αποβάλλουμε τα επιβλαβή. Εφόσον καταρχήν η αίσθηση του εαυτού είναι ένας σωματικός εαυτός, εμείς είμαστε αυτό το περιέχον. Τα «καλά» που γίνονται κομμάτι του εαυτού μας και ύστερα εγγράφονται στα ασυνείδητα αισθήματα που σχετίζονται με την αξία του εαυτού μας. Ό,τι είναι καλό το ταυτίζουμε με τον εαυτό μας και ό,τι είναι κακό, θεωρούμε ότι βρίσκεται έξω από μας, και αυτό είναι ο μη-εαυτός, το Άλλο. Σε αυτήν την πρωτόγονη αποτίμηση, το μη-εγώ είναι κακό! Δηλαδή, η ασυνείδητη μεταφορική διαδικασία ερμηνεύει τις σωματικές αισθήσεις και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στη δημιουργία των φαντασιώσεων.

Ο Modell αναφέρεται σε δύο κυρίως είδη φαντασιώσεων. Το ένα από αυτά είχε ήδη αναπτύξει το 1965 στο κείμενό του «Το να έχεις δικαίωμα στη ζωή». Σύμφωνα με αυτή τη φαντασίωση, όταν εισάγουμε κάτι «καλό» στο σώμα/εαυτό, τότε «εξαφανίζεται» και δεν είναι διαθέσιμο για τα άλλα μέλη της οικογένειας. Επομένως, όταν κάποιος κατέχει κάτι καλό, το στερεί από τα άλλα μέλη της οικογένειας. Όσοι επηρεάζονται από αυτήν την ιδέα υποφέρουν από μια έντονη αίσθηση ασυνείδητης ενοχής, όπως για παράδειγμα η ενοχή του επιζήσαντος. Αυτή η ασυνείδητη φαντασίωση μπορεί να οδηγήσει κάποιον στην ιδέα ότι δεν έχει δικαίωμα στη ζωή -και όταν κάποιος δεν έχει δικαίωμα στη ζωή, πρέπει συνεχώς να δικαιολογεί την ύπαρξή του. Ο Modell προσπάθησε να αποδείξει ότι η θεμελιώδης μεταφορά του σώματος ως περιέχοντος συντείνει στη γένεση αυτής της φαντασίωσης, η οποία καταλήγει στην εν λόγω αίσθηση ασυνείδητης ενοχής. Μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι αυτή η φαντασίωση είναι αποτέλεσμα ενός βιολογικού πρότυπου μιας πρωτόγονης ηθικής, η οποία έχει καθοριστική επίδραση στη ζωή του ατόμου.

Μια δεύτερη φαντασίωση, η οποία επίσης έχει την απαρχή της στις σωματικές αισθήσεις, περιλαμβάνει την πεποίθηση κάποιου ότι η αγάπη του είναι καταστροφική. Σε αυτή τη φαντασίωση η καταστροφική επίδραση της αγάπης συμπεριλαμβάνει και τον εαυτό και το αντικείμενο: η καταστροφή μπορεί να κινηθεί προς οποιαδήποτε κατεύθυνση. Ως παράδειγμα αναφέρεται η φαντασίωση, σύμφωνα με την οποία το ίδιο το πάθος και ιδιαίτερα η αίσθηση του πυρετού του πάθους, είναι ουσιαστικά καταστροφική.

Η ερμηνεία όμως των σωματικών αισθήσεων είναι μια εξαιρετικά εξατομικευμένη πορεία, με πολλές πιθανές παραλλαγές, οι οποίες όμως οδηγούν όλες στο ίδιο αποτέλεσμα. Για παράδειγμα, ένα περιέχον έχει περιεχόμενα και τα αισθήματα σε όλους τους ανθρώπους βιώνονται σαν να ήταν συγκεκριμενοποιημένα στοιχεία μέσα σ' αυτό το κλειστό περιέχον. Η γλώσσα μας βριθεί σχετικών μεταφορών: κάποιος φλέγεται από επιθυμία' αν κάποιος θυμώνει, γίνεται θηρίο. Όταν η ένταση μιας συναισθηματικής εμπειρίας αυξάνεται, βιώνεται σαν να ασκεί πίεση στο εσωτερικό του περιέχοντος. Τα έντονα συναισθήματα, είτε οργή είτε σεξουαλική επιθυμία, είναι δυνατόν να βιώνονται μέσα στο σώμα κάποιου σαν μια καυτή πίεση που ψάχνει για διέξοδο. Η πίεση των συναισθημάτων απειλεί το ίδιο το περιέχον με διάσπαση και αποδιοργάνωση.

Η κακοήθης φαντασίωση ότι η αγάπη είναι καταστροφική ευτυχώς δεν ισχύει για όλους, συναντάται όμως συχνότερα στους σχιζοειδείς, οριακούς και σχιζοφρενείς ασθενείς. Μια κακοήθης φαντασίωση αυτού του είδους μπορεί να προκληθεί από ένα γνωστικό έλλειμμα που εκφυλίζει τη μεταφορά. Ο εκφυλισμός της μεταφοράς συνήθως αναφέρεται ως συγκεκριμένη ιδεοληψία ή και ως απώλεια της συμβολικής λειτουργίας. Μπορεί να έχει την ακόλουθη μορφή: το έντονο πάθος βιώνεται ως κάψα, η κάψα συνδέεται με τη φωτιά και η φωτιά είναι καταστροφική. Με τον εκφυλισμό της μεταφοράς υπάρχει απώλεια της ποιότητας του «ως εάν». Τότε το έντονο συναίσθημα βιώνεται ως «καυτό», επομένως η υπερβολική «θερμότητα» θεωρείται καταστροφική.

Μια κακοήθης φαντασίωση επικρατεί στο βαθμό που εσωτερικές και περιβαλλοντικές καταστάσεις λειτουργούν συντονισμένα. Υποθέτουμε ότι σε αυτές τις καταστάσεις συνυπάρχουν και τα δύο: η γνωστική έκπτωση που εκφυλίζει τη μεταφορά και η διαταραχή ρύθμισης του συναισθήματος. Τα άτομα που έχουν πρόβλημα με τη ρύθμιση του συναισθήματος, συχνά βιώνουν και μια αδυναμία να ξεχωρίσουν τα συναισθήματα, π.χ. να διακρίνουν την οργή από το πάθος. Η ρύθμιση του συναισθήματος δεν συμβαίνει μόνο στον ψυχισμό του βρέφους. Υπάρχει μια σχετική πορεία αλληλεξάρτησης μεταξύ μητέρας και βρέφους. Παρότι το βρέφος έχει το δικό του σύστημα ομοιοστάσης, υπερέχει το διαδίδικο σύστημα (με τη μητέρα ή με όποιον φροντίζει το βρέφος). Έτσι το βρέφος, για να διακρίνει και να ρυθμίσει τα συναισθήματά του, βασίζεται στην –πολυπλοκότερη– συνείδηση της μητέρας. Αυτό εκφράζεται με την περίφημη διατύπωση του Bion για το περιέχον και το περιεχόμενο. Είναι λογικό να υποθέσουμε ότι κάποιος θα εξελιχθεί σε σχιζοειδή προσωπικότητα όταν πιστεύει ότι η αγάπη είναι καταστροφική και όταν κατά την πρώιμη ανάπτυξη έχει υποστεί μια αναπτυσσόμενη διαταραχή, η οποία σχετίζεται με τη ρύθμιση του συναισθήματος.

Πέραν όμως της ψυχοπαθολογίας, υπάρχουν και άλλοι λόγοι για την ιδιουσγκρασιακή ερμηνεία των σωματικών αισθήσεων και αισθημάτων. Τόσο η κλασική ψυχολογία όσο και η νευροβιολογία διαχωρίζουν την έννοια της αίσθησης από εκείνη της αντίληψης. Μπορούμε να πούμε ότι η αντίληψη ερμηνεύει την αίσθηση και τη νοηματοδοτεί. Δηλαδή, η αντίληψη που οργανώνει τις αισθήσεις είναι το τελικό αποτέλεσμα μιας ιδιουσγκρασιακής επιλεκτικής πορείας. Οι «ανεπεξέργαστες» αισθήσεις που έχουν ανάγκη νοηματοδοτούσας ερμηνείας παραπέμπουν στην έννοια της «πρωταρχικότητας» του Peirce, σύμφωνα με την οποία τα συναισθήματα έχουν άμεση παρουσία και βιώνονται ως ένα είδος «κατανγκαστικού καθρεφτισματος», το οποίο οδηγεί σε δράση, οπότε ουσιαστικά δεν έχει σημασία αν η αίσθηση προέρχεται από το σώμα ή από μία αισθητηριακή πύλη.

Ο Modell αμφισβητεί την ορθότητα του επαγωγικού συλλογισμού του Freud σχετικά με τη γένεση και την οικουμηνικότητα της φαντασίωσης και σχετικά με την προέλευση της από τις προνομίους ζώνες του στόματος, του πρωκτού και των γεννητικών οργάνων. Για τον Freud υπάρχει μια γραμμική, αιτιοκρατική ή νομοτελειακή εξήγηση για τη γένεση της φαντασίωσης' για τον Modell οι φαντασιώσεις είναι το αποτέλεσμα μιας ασυνείδητης, εξαιρετικά επιλεκτικής, εξατομικευμένης, ασφασής και απρόβλεπτης πορείας. Οι φαντασιώσεις αποτελούν ένα είδος σωματικής φαντασίας: οι σωματικές αισθήσεις και τα αισθήματα υπόκεινται σε μεταμορφώσεις μέσα από ιδιαίτερες εξατομικευμένες οδούς μνήμης και μεταφοράς. Έτσι, ο καθένας δημιουργεί τις δικές του μοναδικές φαντασιώσεις. Με αφετηρία το κείμενο του Freud «Ο μετασχηματισμός της ενόρμησης στο παράδειγμα του πρωκτικού ερωτισμού», στο οποίο αναφέρεται ότι «στην ψυχική σφαίρα μια οργανική απιστοχία επανεμφανίζεται ως ασυνείδητη ταυτότητα», ο Modell υποστηρίζει ότι μπορούμε τώρα να ερμηνεύσουμε αυτή την «ασυνείδητη ταυτότητα» ως μεταφορική ταυτότητα, η οποία βασίζεται στην ερμηνεία παρόμοιων αισθήσεων. Ο Modell, μέσα από την κλινική του πρακτική διαπίστωσε ότι δεν έχει μεγάλη σημασία αν σε αυτές οι εδραιωμένες φαντασιώσεις είναι αρχικά συνειδητές ή ασυνείδητες, αφού ούτως ή άλλως αντιστέκονται στις θεραπευτικές προσπάθειες. Σημασία έχει η επιμονή τους που αντικατοπτρίζει ένα «είδος θέλησης του ατόμου να πιστεύει». Αυτό το είδος της θέλησης ερμηνεύεται μέσω ορισμένων σταθερών συστημάτων ιδεών που αντιστέκονται στην αλλαγή και ονομάζονται 'πεδία έλξης'. Η φαντασίωση, ότι η αγάπη κάποιου είναι καταστροφική ή ότι δεν έχει δικαίωμα να ζει, μπορεί να περιγραφεί ως κακοήθης πεδίο έλξης. Ανεξάρτητα από την αφετηρία της, η νοηματοδότηση της εμπειρίας είναι η ίδια.

Όταν μια τέτοια φαντασίωση λειτουργεί ως πρότυπο που διυλίζει το νόημα της εμπειρίας, υποθέτουμε ότι υπάρχει μια αναλογία ανάμεσα στη φαντασίωση και σε μια τραυματική ανάνηψη. Στις περιπτώσεις της κακοήθους φαντασίωσης ορισμένες τραυματικές μνήμες δεν αναπλαισιώνονται από τη μετέπειτα εμπειρία. Έχουμε δηλαδή μια έτοιμη σύλληψη, η οποία προδιαγράφει στη μνήμη το αποτέλεσμα της επερχόμενης εμπειρίας και το ίδιο θα μπορούσε να ισχύει και για την επερχόμενη φαντασίωση. Αυτή είναι η αξία της έννοιας του nachträglichkeit (μεθύτερο βίωμα, εκ των υστέρων), μιας διαδικασίας που αναπλασιάζει τη μνήμη.

Η ψυχοπαθολογία προέρχεται, λοιπόν, κατά βάση από αποτυχία της αναπλαισίωσης ή από αποτυχία στη μετάφραση. Συνεπώς, σε ορισμένες περιπτώσεις, το παθολογικό αποτέλεσμα μιας τραυματικής μνήμης μπορεί να ελαχιστοποιηθεί, αν η μνήμη αναπλαισιωθεί μέσα από νέες εμπειρίες. Αν, ωστόσο, η πραγματικότητα επαναλαμβάνεται ή καθρεφτίζεται στη μνήμη του αρχικού τραύματος, το παθολογικό αποτέλεσμα θα ενισχυθεί. Εδώ ισχύει αυτό που έλεγε ο Freud: «για να γίνει μια φαντασίωση παθολογός πρέπει να ενισχυθεί από τη μετέπειτα εμπειρία». Οι φαντασιώσεις που έχουν γίνει κακοήθη πεδία έλξης είναι εκείνες που έχουν ενισχυθεί από τη μετέπειτα εμπειρία. Όταν η εξωτερική εμπειρία συμπίπτει με μια αυτόνομη, αυτοδημιούργητη φαντασίωση τότε η φαντασίωση μπορεί να παγιωθεί και να παραμείνει ανεξίτηλη. Η εμμονή των κακοήθων φαντασιώσεων σε κάθε άτομο εξηγείται ως εξής: η φαντασίωση είναι ανάλογη ενός παράλογου «πιστεύω» το οποίο έχει γίνει μέρος της θεμελιώδους υπόστασης του εαυτού. Αυτού του είδους οι κακοήθεις φαντασιώσεις προκαλούν αδράνεια και αναστολή της δράσης- σε αντιδιαστολή με το θρησκευτικό φανατισμό ή τα πολιτικά «πιστεύω», τα οποία οδηγούν σε δράση.

Οι φαντασιώσεις αυτές δεν είναι δυνατόν να εγκαταλειφθούν, καθόσον η ακεραιότητα του εαυτού εξαρτάται από τη διατήρησή τους. Η επικρατούσα ψυχαναλυτική γνώση υποστηρίζει ότι η δύναμη της φαντασίωσης που επηρεάζει τη συμπεριφορά βασίζεται στο γεγονός ότι η φαντασίωση είναι ασυνείδητη. Ο Modell προτείνει κάτι διαφορετικό: η φαντασίωση που έχει τη δύναμη να επηρεάζει τη συμπεριφορά, είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η φαντασίωση αυτή αποτελεί πια μέρος της ύφανσης της δομής του εαυτού.

(Ευρεία περίληψη μαθήματος στο 2^ο Σεμινάριο Ευαισθητοποίησης, ΕΕΨΨ, 2005)

Ο Bion (1962) περιέγραψε τη δημιουργία της σκέψης ως μια διαδικασία που ανάγει τις πηγές της στην αλληλεπίδραση του παιδιού με μια μητέρα, η οποία διαθέτει την ικανότητα για *reverie*. Σύμφωνα με το συγγραφέα, τα πολύ μικρά παιδιά κατακλύζονται συχνά από εξαιρετικά έντονες εμπειρίες, τις οποίες δεν είναι σε θέση να αφομοιώσουν και να χειριστούν. Με την προβληματική ταύτιση επικινδυνούν την εμπειρία τους και την εναποθέτουν στη μητέρα τους με τρόπο ώστε, σε κάποιο βαθμό, να τη βιώνει και εκείνη. Η μάνα είναι σε θέση να εμπειρίξει την όλη κατάσταση, να την επεξεργαστεί με τη δική της ψυχική δομή και τη δική της ωριμότητα, να ρυθμίσει την ένταση της όλης εμπειρίας, να τη νοηματοδοτήσει και να τη δώσει πίσω με τέτοιο τρόπο, ώστε το παιδί να μπορεί να την επανασωτικεύσει και να τη χρησιμοποιήσει στις διαδικασίες της σκέψης του. Αυτό που επανασωτικεύει το παιδί είναι η αρχική εμπειρία του, μετασχηματισμένη όμως από τη μητρική επεξεργασία. Στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας το παιδί εσωτερικεύει και κάνει ταυτόχρονα δική του τη «μέθοδο» με την οποία η μητέρα του διαχειρίζεται τις δυσκολίες του. Επίσης, με την επανάληψη των προβολών και των επανασωτικεύσεων εγκαθίσταται σταδιακά στο παιδί μια εσωτερική περιέχουσα λειτουργία, ένας εσωτερικός περιέκτης, ένας «χώρος» με άλλα λόγια, ο οποίος υποδέχεται και περιέχει την αρχαϊκή συγκινησιακή εμπειρία, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα να αναπτυχθούν επεξεργασμένα συναισθήματα κα σκέψεις (Ferro, 2002).

Σε όλες τις παραπάνω διαδικασίες θα πρέπει να υπογραμμιστεί το συνεχές παιχνίδι ανάμεσα στην προβληματική ταύτιση και τη *reverie*, η οποία δίνει χώρο, μεταβολίζει και μετασχηματίζει τα πρωτόγονα άγχη σε οργανωμένες σκέψεις και συναισθήματα. Αυτό το μοντέλο θα μπορούσε να μας βοηθήσει να καταλάβουμε καλύτερα ορισμένες πλευρές της ψυχαναλυτικής διαδικασίας. Ένας ασθενής μπορεί να βρεθεί αντιμέτωπος με συναισθήματα (περιεχόμενο), τα οποία δεν είναι σε θέση να διαχειριστεί χωρίς βοήθεια. Προβάλλει αυτά τα συναισθήματα στον αναλυτή (προβληματική ταύτιση) και έτσι μπορεί να τα χρησιμοποιήσει σε ρόλο περιέκτη, σε ρόλο οργανωτή των συναισθηματικών καταστάσεων που ο ίδιος αδυνατεί να επεξεργαστεί. Ο αναλυτής είναι δεκτικός σε αυτά τα συναισθήματα, τα «περιέχει» και σε κάποιο βαθμό τα βιώνει και ο ίδιος. Όμως δεν μένει ένα παθητικό container των προβολών και των συναισθημάτων του αρρώστου. Σκέπτεται πάνω σε αυτά, τα οργανώνει, τους δίνει νόημα. Τέλος, με τα ερμηνευτικά του σχόλια τα επιστρέφει στον αναλυόμενο, με τέτοιους τρόπους όμως και τέτοιους ρυθμούς που τα καθιστούν αφομοιώσιμα. Στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας ο ασθενής εσωτερικεύει τη στάση και τη μέθοδο του αναλυτή και σταδιακά «μαθαίνει» να κρατά, να διαχειρίζεται και να σκέπτεται μόνος του τις δυσκολίες του.

Από αυτή τη σκοπιά η θεραπευτική δυνατότητα της ψυχανάλυσης σχετίζεται με την ικανότητα του αναλυτή να είναι «ανοιχτός» και διαθέσιμος να δεχθεί, να φιλοξενήσει και να επεξεργαστεί τις προβληματικές ταυτίσεις του αρρώστου. Αν ο αναλυτής είναι «αδιάβροχος» και δεν ενδοβάλλει τα ακατέργαστα στοιχεία, τα οποία φέρνει στη συνεδρία ο ασθενής (και τα οποία κάποιες φορές είναι αρκετά ψυχοφθόρα), δεν θα είναι σε θέση να λειτουργήσει θεραπευτικά, παρότι ενδεχομένως θα προτείνει πολλές και ενδιαφέρουσες – θεωρητικού τύπου – ερμηνείες.

Ο αναλυτής, στη διάρκεια των συνεδριών, καλείται να διαδραματίσει ένα ρόλο περιέκτη που θα είναι αρκετά ελαστικός, έτσι ώστε να μην «πνίγει» τις ιδέες και το υλικό του αρρώστου. Ταυτόχρονα, όμως, θα πρέπει να είναι και αρκετά σταθερός, ώστε να μπορεί να αντέξει τα ακατέργαστα στοιχεία τα οποία φέρνει ο ασθενής στις συνεδρίες. Οι δε ερμηνείες θα πρέπει πάντα να προϋποθέτουν τη διάθεση από την άλλη πλευρά μιας επαρκούς περιέχουσας λειτουργίας ικανής να τις δεχθεί, να τις κρατήσει και να τις επεξεργαστεί. Αν αυτή η λειτουργία πιεστεί υπερβολικά από την ερμηνευτική δραστηριότητα, τότε είναι πιθανό να δημιουργηθεί στην ανάλυση ένα καταδικαστικό κλίμα.

Διαφορετική, βέβαια, είναι μια προσέγγιση με ενσυναισθητικό χαρακτήρα, όπου ο άρρωστος νιώθει ότι ο αναλυτής συντονίζεται μαζί του και βρίσκεται σε επαφή με τα άγχη και τις αγωνίες του. Μια τέτοια προσέγγιση ενισχύει τη συνοχή της περιέχουσας λειτουργίας του αρρώστου. Με άλλους πιο κλασικούς όρους, θα λέγαμε ότι ενισχύει τη συνοχή του εγώ. Από τη στιγμή που θα υπάρξει αυτή η συνοχή, ο αναλυτής είναι πλέον σε θέση να ερμηνεύσει το όποιο περιεχόμενο με πολύ μεγαλύτερη άνεση.

Κοινός παρονομαστής στις παραπάνω περιγραφές είναι η ιδέα ότι ο άρρωστος δεν είναι πάντα σε θέση να αφομοιώσει τα περιεχόμενα ορισμένων ερμηνειών, αλλά ότι χρειάζεται χρόνος και δουλειά για να δημιουργηθεί αυτή η δυνατότητα. Αν, για παράδειγμα, σκεφτόμαστε ότι ο άρρωστος προβάλλει ορισμένες διχασμένες ανυπόφορες πλευρές του εαυτού του σε κάποιο άλλο, δεν φτάνει να τον πληροφορήσουμε απλά ότι χρησιμοποιεί κάποιο αμυντικό μηχανισμό. Πιθανόν ο ασθενής έχει την ανάγκη να τοποθετήσει τα θέματά του σε μια απόσταση ασφαλείας, διαφορετικά τα βιώνει με εξαιρετικά απειλητικό τρόπο. Μια βιαστική, άμεση ερμηνεία εδώ, έστω και αν είναι σωστή, μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες στη δυνατότητα του αρρώστου να σκεφτεί. Πριν ερμηνεύσουμε άμεσα, θα πρέπει να εργαστούμε με τέτοιο τρόπο ώστε να προετοιμάσουμε τον άρρωστο.

Με άλλα λόγια, ο αναλυτής καλείται να δείξει σεβασμό στο «κείμενο» του αρρώστου και να βοηθήσει στην ανάπτυξη και την εμπάθυνσή του. Ο αναλυόμενος δεν χρειάζεται έναν αναλυτή, ο οποίος συνεχώς αποκωδικοποιεί και κάνει ένα είδος αυτόματης μετάφρασης των αφηρήσεων του πρώτου σε μια διάλεκτο, η οποία στηρίζεται στη θεωρία που προτιμά ο δεύτερος. Σε αυτή την τελευταία περίπτωση ο αναλυτής λειτουργεί σαν δύσκαμπτος και πιεστικός περιέκτης, ο οποίος δημιουργεί ασφυξία στα περιεχόμενα που έρχονται στις συνεδρίες.

Δεν θα ήθελα να δημιουργηθούν παρεξηγήσεις. Φυσικά και ο αναλυτής θα πρέπει να ερμηνεύσει. Οι δε ερμηνείες του θα κινηθούν σε ένα ευρύτατο φάσμα, καθώς θα αντανακλούν τη θέση του ως συμμετέχοντος παρατηρητή στη θεραπευτική διαδικασία. Εκείνο που προσπαθώ να επισημάνω είναι ότι θα ήταν απαραίτητο οι ερμηνείες να σέβονται τη δυνατότητα του ασθενούς να τις μεταβολίσει, να τις αφομοιώσει και να τις σκεφτεί. Επίσης, θα ήταν σκόπιμο οι ερμηνείες να αφήνουν επαρκή χώρο στον αναλυόμενο και στην προσπάθειά του να δημιουργήσει νόημα. Αν ξανακοιτάξουμε – για μια ακόμα φορά – τα πράγματα από τη σκοπιά της σχέσης της μητέρας με το παιδί, θα μπορούσαμε να πούμε ότι μια μάνα που καταλαβαίνει πάρα πολλά λειτουργεί ανασταλτικά και περιορίζει την εμπιστοσύνη του παιδιού στη δική του δημιουργικότητα και στις δυνάμεις του. Αντίστοιχα, υπάρχουν περιπτώσεις που οι ασθενείς «συρρικνώνονται» από αναλυτές οι οποίοι, λόγω των δικών τους αναγκών, βιάζονται υπερβολικά και είναι πάρα πολύ «έξυπνοι» με τις ερμηνείες τους. Και οι οποίοι ξεχνούν πως με αυτό τον τρόπο κλέβουν (ή, εν πάσει περιπτώσει, περιορίζουν), τη δυνατότητα του ασθενή να παρατηρήσει, να είναι δημιουργικός και να μάθει από την εμπειρία του. (Winnicott, 1965; Modell, 1960)

Ανακεφαλαιώνοντας, ο αναλυτής καλείται να είναι ψυχικά διαθέσιμος και ικανός να υποδεχθεί και να φιλοξενήσει τα ακατέργαστα και αγχογόνα στοιχεία, τα οποία φέρνει συνεχώς ο ασθενής στις συνεδρίες. Καλείται επίσης να σκεφτεί πάνω σε αυτά, να τα οργανώσει και να τους δώσει νόημα. Τέλος, καλείται να τα επιστρέψει συνοδευόμενα από τις ερμηνείες του, με τέτοιους όμως τρόπους και ρυθμούς ώστε να δίνουν τη δυνατότητα στον αναλυόμενο να τα επανασωτικεύσει και να τα αφομοιώσει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

BION, W. R. (1962): *Learning from Experience*. London: Heinemann.
 FERRO, A. (2002): *Fattori di Malattia, Fattori di Guarigione. Genesi della Sofferenza e Cura Psicoanalitica*. Milano: Raffaello Cortina.
 MODEL, A. H. (1990): *Other Times, Other Realities. Toward a Theory of Psychoanalytic Treatment*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
 WINNICOTT, D. (1965): *Maturational Processes and the Facilitating Environment*. London: Hogarth.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ**(ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ MASUD KHAN)**

Η Ελληνική Εταιρεία Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας, χάρη στις ενέργειες του επίτιμου μέλους της Ανδρέα Γιαννακούλα, απέκτησε τη βιβλιοθήκη του Masud Khan, ενός εκ των σημαντικότερων ψυχαναλυτών της γενιάς του.

Ο Masud Khan (1924-1989) γεννήθηκε στο Πακιστάν και έζησε και εργάστηκε ως ψυχαναλυτής στην Αγγλία. Αναλυόμενος, μαθητής και στη συνέχεια εκδότης των έργων του Donald Winnicott, έγραψε ο ίδιος πάνω από 60 άρθρα, πολλά εκ των οποίων συγκέντρωσε στα τέσσερα βιβλία. Εξ αυτών το *The privacy of the Self* και το *Alienation in Perversions* θεωρούνται κλασικά για τη μεγάλη θεωρητική τους συνεισφορά. Επίσης υπήρξε εκδότης της *International Psycho-Analytical Library*.

Ο Masud Khan είχε πάθος με τα βιβλία. Η βιβλιοθήκη του περιέχει πάνω από 4.500 τόμους βιβλίων και περιοδικών, τα οποία εκτείνονται χρονολογικά από το τέλος του 19ου αιώνα έως και το τέλος της δεκαετίας του '80. Το μεγαλύτερο μέρος των τίτλων που περιλαμβάνονται αφορούν στην ψυχανάλυση, την κλινική ψυχολογία, την παιδοψυχολογία και την ψυχιατρική και είναι γραμμένα στην αγγλική και γαλλική γλώσσα. Ο ενδιαφερόμενος, όμως, βρίσκει και βιβλία άλλων κατηγοριών, όπως ξένη λογοτεχνία, εικαστικά, φιλοσοφία, ιστορία των θρησκειών, ανθρωπολογία και κοινωνιολογία, πολλά εκ των οποίων συνδέονται με την ψυχανάλυση και την ψυχολογία (π.χ. ψυχογλωσσολογία, λογοτεχνία και ψυχανάλυση, ψυχοθεραπεία και τέχνη). Η βιβλιοθήκη περιλαμβάνει ακόμη σπάνια βιβλία (παλαιές εκδόσεις έργων του Βολταίρου κ.ά.). Σε αρκετά από τα βιβλία υπάρχουν αφιερώσεις των συγγραφέων στον Masud Khan καθώς και σημειώσεις και σχόλια του ίδιου, τα οποία αποτελούν τεκμήρια που παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τον ιδιοκτήτη της βιβλιοθήκης και την εποχή του, υλικό που μπορεί να συνεισφέρει στην μελέτη της ιστορίας της ψυχανάλυσης.

Όλη η συλλογή είναι καταλογωγραφημένη στο βιβλιοθηκονομικό πρόγραμμα ABEKT 5.5 του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, βάσει των αγγλοαμερικανικών κανόνων καταλογωγράφησης AACR2. Αυτή την περίοδο βρίσκεται στο στάδιο της ταξινόμησης, η οποία γίνεται βάση του Dewey Decimal Classification System (20ή εκδ.). Η θεματική ευρετηρίαση των βιβλίων γίνεται βάσει των θεματικών επικεφαλίδων της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου και της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος. Η ταξινόμηση θα ολοκληρωθεί περίπου τον Ιανουάριο του 2007, οπότε και η βιβλιοθήκη θα είναι πλέον ανοιχτή προς τους ενδιαφερόμενους ερευνητές.

Η Επιτροπή Βιβλιοθήκης

Πρόεδρος: Χ. Καραμανωλάκη Μέλη: Α. Βασιλιάς, Ε. Καλλιτεράκη, Ε. Σουμάκη, Κ. Ταλφάνιδης

«Ψύχωση: Ψυχαναλυτική Προσέγγιση και Κλινική Πρακτική»

Η Εταιρεία μας οργάνωσε και φέτος το 3ο κατά σειρά Σεμινάριο ευαισθητοποίησης στη Ψυχοδυναμική Θεωρία και Τεχνική, το οποίο παρακολούθησαν 65 Επιστήμονες του χώρου της ψυχικής υγείας. Το Σεμινάριο ασχολήθηκε με την ψυχοδυναμική κατανόηση της ψύχωσης, όπως αυτή διαμορφώθηκε από τον Freud έως τις μέρες μας και τους τρόπους θεραπευτικής προσέγγισης, οι οποίοι στηρίζονται σε μια τέτοια κατανόηση.

Επιχείρησε να διερευνήσει θέματα όπως:

- 1) Εισαγωγή στην ψυχοδυναμική της ψύχωσης.
- 2) Η λειτουργία της σκέψης και το παραλήρημα.
- 3) Συμβιωτικές σχέσεις.
- 4) Παιδική ψύχωση.
- 5) Ψυχωσικοί τρόποι άμυνας και βαθμοί συνοχής εαυτού.
- 6) Θεραπευτικές προσεγγίσεις και η έννοια της «προστατευτικής θεραπείας» κ.ά.

Στο σεμινάριο δίδαξαν και επέπτευσαν τα ακόλουθα μέλη της Ελληνικής Εταιρείας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας: Δημήτρης Αναγνωστόπουλος, Γρηγόρης Βασιλαματζής, Ειρήνη Βλαχάκη, Δημήτρης Κυριαζής, Σταμάτης Τουρνής, Νικόλαος Χαμπέρης, και το συντόνισαν οι: Χαρά Καραμανωλάκη και Ευγενία Σουμάκη.

Οι Συντονίστριες του Σεμιναρίου

XIV INTERNATIONAL FORUM OF PSYCHOANALYSIS**«Διαπλοκή του εσωτερικού και εξωτερικού κόσμου»**

Η International Federation of Psychoanalytic Societies (IFPS) διοργάνωσε το XIV Διεθνές της Συνέδριο από 23 έως 27/5/2006 στη Ρώμη. Την οργάνωση του συνεδρίου ανέλαβε η Ιταλική Ψυχαναλυτική Εταιρεία SIPRe. Το θέμα του συνεδρίου αφορούσε σκέψεις πάνω στη ψυχανάλυση σε μετάβαση. Την τελευταία δεκαετία έγιναν βαθιές και ραγδαίες αλλαγές που αφορούν βασικές αρχές της ψυχανάλυσης, οι οποίες μας οδηγούν σε μια εκ νέου επανατοποθέτηση στις ψυχαναλυτικές έννοιες σε θέματα τόσο θεωρητικά όσο και κλινικά. Σημαντικό ρόλο έχει παίξει η έναρξη του διαλόγου μεταξύ των ειδικών με τις άλλες συγγενείς επιστήμες, η οποία δημιουργεί νέες προϋποθέσεις και προοπτικές κυρίως στον τομέα της κλινικής παρέμβασης.

Στο συνέδριο παρουσιάστηκαν σημαντικές διαλέξεις από: την Darlene Ehrenberg (USA), πάνω στη φύση της θεραπευτικής πράξης, τον Michael Ermann (Germania) με την παρουσίαση εξαιρετικού κλινικού υλικού, τον Emilio Fava (Italia) πάνω στην ερευνητική του εμπειρία σχετικά με τον τρόπο που λειτουργεί η ψυχοθεραπεία, τη Sonia Gojman de Millan (Mexico) που μετέφερε την εμπειρία της από ένα ερευνητικό πρωτόκολλο πάνω στη θεωρία Δεσμώ, τον Edward Tronik (USA) της ομάδας του D. Stern, που με την πολύ τεκμηριωμένη παρουσίαση του διαπραγματεύθηκε τον τρόπο, που πρωτοαναγνωρίζεται το «προσωπικό» μήνυμα στα ερεθίσματα από τα βρέφη, παιδιά και γονείς – αναλυόμενους και αναλυτές.

Ενδιαφέροντα υπήρξαν τα συμπόσια που οργανώθηκαν από τις Ιταλικές Εταιρείες καθώς και το συμπόσιο με θέμα «Αρχαία της IFPS», συντονισμένο από το Carlo Bonomi (Italy).

Η Εταιρεία μας συμμετείχε στο συνέδριο με το συμπόσιο: «**Το αναλυτικό πλαίσιο και η επικοινωνιακή διάσταση της εκδραμάτισης και της διαδραμάτισης**» το οποίο συντόνισε ο πρόεδρος της ΕΕΨΨ Δ. Ρήγας και με ομιλητές τους Δ. Ρήγα, Χ. Καραμανωλάκη και Ε. Σουμάκη.

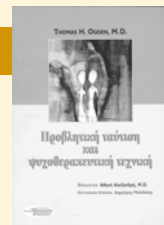
Το επόμενο Συνέδριο της IFPS θα γίνει στο Santiago της Χιλής από 7-11 Οκτωβρίου 2008 με θέμα: «**ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ. ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ**» (www.ichpa.cl)

Ευγενία Σουμάκη

Thomas H. Ogden, M. D.,

«Προβλητική ταύτιση και ψυχοθεραπευτική τεχνική»

Πρόλογος: **Αθηνά Αλεξανδρή**, Επιστημονική Επιμέλεια: **Δημήτρης Μαλιδέλης**
Εκδόσεις Νοόγραμμα, Αθήνα 2004.

Η προβλητική ταύτιση αποτελεί μια ψυχαναλυτική έννοια, την κλινική εμβέλεια, το πολυδιάστατο και την απήχηση της οποίας προσέγγισαν ελάχιστοι ψυχαναλυτικοί όροι. Η αρχική σύλληψη της Klein (1946), η οποία αφορούσε ένα εξαιρετικά πρώιμο αμυντικό μηχανισμό- ουσιαστικά μια μορφή επίθεσης στο αντικείμενο- αναγνωρίστηκε από τον Bion, ήδη στη δεκαετία του 50, και ως μορφή πρωτόγονης επικοινωνίας, εκμεταλλεύσιμη αναπτυξιακά. Αυτό αποτέλεσε και τη βάση για την ανάπτυξη μιας συλλογιστικής γύρω από τη διάρθρωση του ενδοψυχικού με το διαπροσωπικό στοιχείο στην αναλυτική κατάσταση, καθώς και για τη διαμόρφωση μιας ευρύτερης αντίληψης για το ρόλο της αντιμεταβίβασης. Η προβλητική ταύτιση διέυρνε κατά πολύ το κλαϊνικό εννοιολογικό πλαίσιο, αλλά και το ξεπέρασε, αφού χρησιμοποιήθηκε (και επιχειρήθηκε να εναποριστεί) από μη κλαϊνικούς ψυχαναλυτές, όπως ο Kernberg ή ο Grotstein.

Η προσέγγιση του Ogden, όπως αναδεικνύεται στο παρόν βιβλίο, αποτελεί κι αυτή μια περίπτωση διεύρυνσης της έννοιας της προβλητικής ταύτισης, με έμφαση στο διαπροσωπικό χαρακτήρα του φαινομένου. Η προβλητική ταύτιση είναι, κατά τον Ogden, μια έννοια που υποδεικνύει κυρίως τον τρόπο με τον οποίο οι συναισθηματικές καταστάσεις που αντιστοιχούν στις ασυνείδητες φαντασιώσεις ενός ατόμου γίνονται αντικείμενο οικειοποίησης και επεξεργασίας από κάποιο άλλο άτομο.

Με βάση τον παραπάνω ορισμό ο Ogden παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο ο ασθενής προκειμένου να ελέγξει τραυματικές εμπειρίες, χρησιμοποιεί την ταύτιση με κάποιο σημαντικό αντικείμενο του, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο προσπαθεί, μέσω μηχανισμών σχάσης και προβολής, να εμπλέξει το θεραπευτή σε σχετικές διαδραμάτισεις. Η προβλητική ταύτιση ενέχει, κατά τον Ogden, το στοιχείο της διαδραμάτισης.

Ο Ogden προτείνει ως βασικό μέσο αντιμετώπισης των προβλητικών μηνυμάτων του ασθενούς το σιωπηλό περιέχειν (silent containment) - σε αντιδιαστολή με μια ενεργητική ερμηνευτική στάση που θα μπορούσε να αποτελεί μορφή απόρριψης του- πολύ οδυνηρού και ενδεχομένου ανυπόφορου για τον θεραπευτή υλικού του ασθενούς.

Η προσέγγιση αυτή αναπτύσσεται σε 8 κεφάλαια, οι τίτλοι των οποίων (λ.χ. εξελικτική επίδραση της υπέρμετρης μητρικής προβλητικής ταύτισης, ψυχιατρική νοσοκομειακή περίθαλψη, φύση της σχιζοφρενικής σύγκρουσης) είναι ενδεικτικοί του εύρους των κλινικών εκφάνσεων του φαινομένου της προβλητικής ταύτισης που επιχειρεί να καλύψει ο συγγραφέας. Μια άλλη πλευρά της ευρύτητας της προσέγγισης του, αποτελεί η αναφορά του σε έννοιες συγγενείς με την προβλητική ταύτιση, μέσα στην ιστορική διαδρομή της ψυχαναλυτικής θεωρίας και κλινικής, όπως για παράδειγμα η ταύτιση με τον επιτιθέμενο της Anna Freud ή η πραγμάτωση ρόλου του Sandler.

Αξίζει να προσθέσει κανείς το μεγάλο πλούτο του κλινικού υλικού που εκτίθεται, όπως επίσης και το χάρισμα της γραφής που εμφανώς κατέχει ο συγγραφέας. Ο συνδυασμός των δυο αυτών στοιχείων καθιστά το βιβλίο κυριολεκτικά συναρπαστικό σε πολλά σημεία.

Σήμερα, 23 χρόνια μετά την πρώτη έκδοσή του (μέσα στα οποία ο Ogden έδωσε και άλλα μείζονα δείγματα γραφής, όπως τα: Subjects of analysis και The matrix of the mind: object relations and psychoanalytic discourse), το πολύτιμο αυτό βιβλίο κυκλοφορεί και στα ελληνικά, από τις εκδόσεις Νοόγραμμα, με επιστημονική επιμέλεια του μέλους της εταιρείας μας κλινικού ψυχολόγου Δημήτρη Μαλιδέλη, και πρόλογο της Αθηνάς Αλεξανδρή, μέλους της Δ. Ψ. Ε. και ιδρυτικού μέλους της ΕΕΨΨ. Η μετάφραση έγινε από τις ψυχολόγους Έ. Τερζιόγλου, Ρ. Ζορμπά, Σ. Ματιάτου, Α. Καραμφίλ, Ε. Κονίτσα, Ε. Δημοπούλου, Γ. Βενιζέλου και Μ. Ζωγράφου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η μετάφραση αυτή, όπως γράφει ο επιμελητής, ξεκίνησε ως συλλογική δραστηριότητα για τις ανάγκες της κλινικής εκπαίδευσης και της εποπτείας κλινικών ψυχολόγων. Είναι και αυτό ένα δείγμα της γονιμοποιού, άλλοτε εμφανούς, άλλοτε σιωπηλής, δράσης των μεγάλων ψυχαναλυτικών κειμένων. Τη σιωπηλή αυτή δράση υπογραμμίζει στο δωρικό λιτό πρόλογο της, επισημαίνοντας το silent containment ως κομβικό σημείο του βιβλίου και η Αθηνά Αλεξανδρή, μια ψυχαναλύτρια που συνέδεσε το όνομά της με τη διαδρομή εννοιών, όπως εκείνη της προβλητικής ταύτισης στα ελληνικά κλινικά πράγματα.

Γρηγόρης Μανιαδάκης